

ΧΩΡΟΙ ΖΩΗΣ

Ψυχολογική προσέγγιση

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Σὰν εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα

11 μὲ 13 Δεκεμβρίου 1998 ἔλαβε χώρα στὴν Ἀθήνα τὸ 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Προαγωγῆς καὶ Ἀγωγῆς Ὑγείας. Τὸ πρωὶ τοῦ Σαββάτου ἓνα στρογγυλὸ τραπέζι, στὰ πλαίσια τῆς θεματικῆς ἐνότητος Ἀστικὸ περιβάλλον, διαπραγματεύτηκε τὸ θέμα «Χῶροι ζωῆς». Μετὰ ἀπὸ ἐμπεριστατωμένη εἰσαγωγή τοῦ προεδρεύοντος ἀν. καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Π.Α. Ἰ. Στ. Παπαδοπούλου, ὀρθοπαιδικοῦ, ἀκολούθησαν τρεῖς εἰσηγήσεις οἱ ὁποῖες ἀναφέρθηκαν κατὰ σειρά: ἡ πρώτη, στὴ σημερινὴ πραγματικότητα (Μαρία Μαντουβάλου, ἀν. καθηγήτρια τοῦ Ε.Μ.Π., ἀρχιτέκτων-πολεοδόμος) ἡ δεύτερη, στὴν αἰσθητικὴ καὶ λειτουργικότητα τῶν χώρων ζωῆς (Μαρία Μαυροῖδου, ἐπίκ. καθηγήτρια τοῦ Ε.Μ.Π., ἀρχιτέκτων-πολεοδόμος) ἡ τρίτη προσέγγισε τὸ θέμα ψυχολογικὰ (Α.Μ. Σταυρόπουλος, καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Π.Α.). Δεδομένης τῆς σημασίας τῶν χώρων ζωῆς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου στὸ περιβάλλον τῆς πόλης, δημοσιεύουμε τὸ κείμενο τῆς εἰσηγήσεώς μας, ἐλπίζοντας ὅτι μῖα ψυχολογικὴ προσέγγιση τοῦ θέματος θὰ μᾶς κάνει ἀκόμα πιὸ εὐαίσθητους στὴν ἀντιμετώπισή του.

Περιβάλλον καὶ ἀνάπτυξη

Ὅλοι γνωρίζουμε τὴ σημασία τοῦ περιβάλλοντος γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Μαζὶ μὲ τὴν κληρονομικότητα, τὸ περιβάλλον συνιστᾷ τὸν δεύτερο σπουδαῖο παράγοντα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ εἶναι καθοριστικὸς γι' αὐτὸ πὸν τελικὰ θὰ προκύψει ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς συνεργασίας. Χωρὶς νὰ διακινδυνεύσουμε μποροῦμε νὰ υποστηρίξουμε ὅτι τὰ περιβάλλοντα μέσα στὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται οἱ ἄνθρωποι, ἀκόμη καὶ ἐκεῖνα τῆς ἐνδομήτριας ζωῆς τους, μποροῦν νὰ ταυτιστοῦν καὶ νὰ λειτουργήσουν ὡς χῶροι ζωῆς. Γιὰ τὴ διαμόρφωση μερικῶν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χώρους ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει καμιά εὐθύνη. Γιὰ ἄλλους ἢ εὐθύνη τὸν βαραινεῖ μερικῶς γιὰ ἄλλους χώρους εἶναι ἀπολύτως ὑπεύθυνος καὶ γιὰ ἄλλους πάλι εἶναι ἐξίσου ὑπεύθυνος μαζὶ μὲ ἄλλους συνανθρώπους του. Μὲ αὐτὸ θέλω νὰ τονίσω ὅτι γι' αὐτὸν τὸν σημαντικὸ παράγοντα πὸν ἐπηρεάζει τὴν ἀνάπτυξή του καὶ τὴ ζωὴ του εἶναι ὑπεύθυνος καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ διαμορφώνει καὶ ὁ ἴδιος τοὺς χώρους ζωῆς του. Ὑπάρχει δηλαδὴ μῖα ἀλληλεπίδραση ἀνθρώπου καὶ περιβάλλοντος καὶ ὁ ἴδιος πολλὰς φορὲς δὲν εἶναι ἄμοιρος εὐθυνῶν γιὰ τὸ δεύτερο.

Ἐὰν τὸ περιβάλλον γενικῶς ἔχει σημασία ἀσφαλῶς γιὰ τὴν καλὴ βιολογικὴ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸς εἶναι λόγος γιὰ νὰ φροντίζουμε γιὰ τὴ σωστὴ διατροφή μας μὲ τρόφιμα πὸν δὲν ἐγκυμονοῦν κινδύνους, γιὰ μῖα ἀτμόσφαιρα καθαρὴ χωρὶς ρύπους, γιὰ ὑδάτινους πόρους πὸν δὲν εἶναι μολυσμένοι. Φροντίζουμε ἀκόμη νὰ διαπαιδαγωγούμε μικροὺς καὶ μεγάλους ὥστε νὰ προσέχουν τὴν σωματικὴ τους ὑγεία. Ἐξίσου σοβαρὴ εἶναι καὶ ἡ ἀγωγή γιὰ ψυχικὴ ὑγεία καὶ ἡ προσοχὴ πὸν πρέπει νὰ ἐπιδεικνύουμε στοὺς χώρους ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πὸν τὴν ἐπηρεάζουν.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ «κάθε ζωντανὸς ὄργανισμὸς ζεῖ καὶ ἀναπτύσσεται σὰ χῶρος μέσα στὸ χῶρο». Ἀπὸ ψυχολογικὴ ἄποψη μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ὑποκειμενοποίηση τοῦ χῶρου ἢ, καλύτερα, τῶν ιδιοτήτων τοῦ χῶρου. Ἐδῶ δὲν ἐννοῶ μόνο ὀρισμένες χωρικὲς ιδιότητες πὸν ἔχει ἡ ἀντιληπτικὴ εἰκόνα κάθε ἀντικειμένου (χρῶμα, μέγεθος, μορφή ἢ σχῆμα, μῖα ὀρισμένη θέση καὶ κατεύθυνση σὲ σχέση πρὸς ἐμένα καὶ τὰ ἄλλα ἀντικείμενα –δεξιὰ, ἀριστερά, ψηλά, χαμηλά κ.λπ.) κίνηση, ἀπόσταση καὶ βάθος.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀγαθὴ ἐπίδραση ἐνὸς καθαροῦ, φωτεινοῦ, τακτοποιημένου, εὐχάριστου χῶρου στοὺς ἀνθρώπους πὸν συγχάζουν σ' αὐτόν. Εἴτε πρόκειται γιὰ κατοικία, εἴτε γιὰ σχολικὴ τάξη καὶ προαύλιο, γιὰ χῶρο ἐργασίας, γραφεῖο, ἐργοστάσιο, πλατεία, δρόμους, μέσα συγκοινωνίας ἢ χώρους ἀναψυχῆς.

Ψυχολογικὲς παράμετροι

Ποιὲς ἄραγε ψυχικὲς ιδιότητες καὶ δραστηριότητες διαδραματίζουν κάποιον ρόλο στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο διαμορφώνουμε τοὺς χώρους ζωῆς μας; Ὅπως ὅποτε ἡ προσωπικότητά μας παίζει ἓναν σημαντικὸ ρόλο σ' αὐτές μας τίς ἐνέργειες. Ἀλλὰ καὶ ἄλλες παράμετροι ἐνεργοποιοῦνται. Ἀπὸ τὸ νὰ εἶμαι ἄνδρας ἢ γυναίκα καὶ ν' ἀσχολοῦμαι μὲ συγκεκριμένους χώρους τοῦ σπιτιοῦ: τὴν κουζίνα ἢ τὴ βιβλιοθήκη, μὲ συγκεκριμένες ἀσχολίες: τὴν διακόσμηση, τὸν κήπο ἢ τὰ μαστορέματα. Κάτι ἄλλο ἀκόμη εἶναι τὸ αἶσθημα τοῦ ιδιοκτήτη ἢ τοῦ ἐνοικιαστή. Ἄλλιῶς ἀσχολοῦμαι καὶ περιποιοῦμαι ἓνα δικό μου σπιτί ἀπὸ ἓνα σπιτί στὸ ὁποῖο εἶμαι μὲ ἐνοίκιο. Τὸ αἶσθημα τοῦ μόνιμου ἢ τοῦ προσωρινοῦ πὸν συνάπτονται μὲ τὸ ἂν εἶμαι ἢ ὄχι ἰδιο-

504. 26-38

κότης παίζει ένα σημαντικό ρόλο σ' αυτή μου την τοποθέτηση. Η οικειότητα μ' ένα χώρο πού με ώθει νά τον προσοικειωθώ, με ώθει ακόμη περισσότερο σέ μιὰ *ιδιωτικοποίηση* τῆς ζωῆς μου καί τῶν χώρων ζωῆς μου. Μὲ κάνει νά ἐνδιαφέρομαι γιά ὅ,τι εἶναι ιδιωτικό καί νά μὴν ἔχω πολὺ ἐνδιαφέρον ἢ καί νά ἀποστρέφομαι ἀκόμη κάτι πού δὲν μοῦ ἀνήκει προσωπικά καί ἀνήκει σὲ ἄλλους ἢ σὲ ἄλλον ἢ στὸ δημόσιο ἢ στὸ κράτος.

Ἐξ οὗ καί ἡ ἀποστασιοποίησή μου νά θεωρήσω ὡς δικό μου καὶ ἄρα νά νοιασῶ καθετὶ ξένο. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιὰτὶ ἐνῶ φροντίζω μὲ κάθε λεπτομέρεια γιά τὸ σπίτι μου, τὸ αὐτοκίνητό μου ὡς χώρους ζωῆς μου, ἀδιαφορῶ γι' ἄλλους χώρους ζωῆς πού εἶναι καί ἐκεῖνοι χώροι ζωῆς μου πλὴν ὅμως δὲν τοὺς ἀντιλαμβάνομαι ὡς τέτοιους. Εἶναι σὰ νά ξεχνῶ ὅτι ἀπὸ τῆ σιγμὴ πού μοιράζομαι ἕνα χώρο ζωῆς μὲ ἄλλους, αὐτόματα δὲν μοῦ ἀνήκει. Μιά μικρὴ περιπλάνηση σὲ δημόσιους χώρους ἢ σὲ δημόσια καταστήματα μᾶς πείθει. Πάρτε τὰ δημόσια σχολεῖα μας καί ὄχι μόνο μετὰ ἀπὸ περίοδο καταλήψεων. Πάρτε τὰ λεωφορεῖα μας ἀλλὰ ἀκόμη καί τὰ ταξί. Πλὴν σπανίων ἐξαίρεσεων τὰ ὀχήματα αὐτὰ σὲ ἀπωθοῦν καί δὲν τὰ παίρνεις παρὰ ἐξ ἀνάγκης. Ὅπως τὰ θρίσκιες λερωμένα μὲ τὴν ἴδια διάθεση τὰ θρωμίζεις καί σύ. Δὲν σ' ἐνδιαφέρει ὁ ἐπόμενος. Ἐχω ἀναφέρει, σχολιάζοντας πα-

λαιότερα τὴν καμπάνια τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου καί συναδέλφου κ. Γιάννη Παπαδόπουλου «ὀδηγεῖτε ὑποχωρητικά», ὅτι ὁ νεοέλληνας χρησιμοποιεῖ τὸ οὐλόγαν τὸ ὁποῖο θέτει ὡς προμετωπίδα του καί φιλοσοφία ζωῆς: «κίπαρχω, ἄρα δὲν ὑπάρχεις». Πάρτε τοὺς δημόσιους κήπους, τὶς πλατεῖες, τοὺς δρόμους, ἀστυνομικὰ τμήματα, ἐφορίες, νοσοκομεῖα καί ἄλλους χώρους ὧν οὐκ ἔστι ἀριθμός. Δὲν σὲ προδιαθέτουν νά μπεῖς καί ἂν μπεῖς νά παραμείνεις.

Στάσεις ζωῆς

Ἐνῶ ὁ λαός μας φημιζόταν γιὰ τὴν φιλοξενία του οἱ χώροι ζωῆς του καί ἰδιαιτέρα τῆς δημόσιας ζωῆς του εἶναι ἀφιλόξενοι, δὲν εἶναι χώροι ὑποδοχῆς. Χῶροι δηλαδή πού θὰ εὐνοοῦσαν τὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις, τὴν ἀνάπτυξη τοῦ προσώπου σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Σπάνια, πολὺ σπάνια, σὰ νησίδες δροσιάς καί ἀνάπτυξης, συναντᾶς χώρους διαμορφωμένους ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ τρόπο πού νά σὲ ὑποδέχονται καί νά σὲ καλωσορίζουν. Ἀπαιτεῖται δηλαδή ἕνας *χώρος ὑποδοχῆς* πού γιὰ νά λειτουργήσει ὡς τέτοιος θὰ πρέπει καί νά *ἔχει σχεδιασθεῖ* ἀπὸ ἀνθρώπους πού *διαθέτουν* βασικὲς στάσεις ζωῆς, πού συνθέτουν τὴ στάση ἐκεῖνη πού ψυχολογικὰ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σύμναστικῆς ψυχολογίας μπορούμε νά χαρακτηρίσουμε ὡς στάση ὑποδοχῆς. Αὐτὲς εἶναι ἡ *κατανόηση*, ἡ *ἀνεκτικότητα*, ὁ *σεβασμὸς* καί ἡ *παραδοχή*. Αὐτὲς οἱ στάσεις εὐνοοῦν τὶς διανθρώπινες σχέσεις καί δημιουργοῦν τὸ κατάλληλο ἐκεῖνο κλίμα καί τὴν ἀνάλογη ἀτμόσφαιρα πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τὴν ἐπίτευξη κοινωνίας καί ἐπικοινωνίας. Ἀνάλογες στάσεις βέβαια ἀπαιτοῦνται καί ἀπὸ τοὺς χεῖστες αὐτῶν τῶν χώρων ζωῆς. Πῶς ὅμως οἱ ἐπὶ μέρους στάσεις τῆς ὑποδοχῆς θὰ μπορούσαν νά λειτουργήσουν στὸ σχεδιασμὸ ἢ στὴ χρήση μᾶς πόλης στοὺς χώρους ζωῆς πού προβλέπεται νά διαθέτει;

Ἄς ἀρχίσουμε μὲ τὴν *κατανόηση*. Αὐτὴ ἡ στάση «συνίσταται στὴν ὀρθὴ ἀντίληψη τοῦ ὑποκειμενικοῦ κόσμου τοῦ ἄλλου, πού περιλαμβάνει τὸ πλαίσιο ἀναφορᾶς του μαζί μὲ τὶς προσωπικὲς ἀξίες πού συνάπτονται σ' αὐτό. Κατανοῶ τὸν ἄλλο, σὰ νά ἦμουνα ὁ ἄλλος. Ἔρχομαι στὴ θέση τοῦ ἄλλου».

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι νὰ μὲν δὲν μπορῶ νά σχεδιάσω ἕνα χώρο ζωῆς ἐξατομικευμένα –καί δὲν ἐννοῶ μόνο τὸν ἀρχιτέκτονα, ἀλλὰ καί τὸν πολιτικό, καί τὸν δημοτικὸ ἄρχοντα, καί τὸν ὑπάλληλο καί τὸν κάθε ἀξιωματοῦχο– γιὰ τὸν κάθε πολίτη χωριστά, θὰ φροντίσω ὅμως νά λάβω ὑπόψη τὶς διαφοροποιημένες ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων. Καί τὰ παιδιά, καί τοὺς γέροντες, καί τὶς γυναῖκες, καί τὰ ἄτομα μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες. Τοὺς ἐργαζόμενους ἀλλὰ καί ἐκεῖνους πού διαθέτουν κάποιον ἐλεύθερο χρόνο. Δὲν ὁμογενοποιῶμε τοὺς πάντες καί τὰ πάντα. Κατανοῶ τὴν ἀνάγκη ἀκριβείας καί τήρησης τῶν δρομολογίων, τὶς διαφορετικὲς σωματικὲς διαστάσεις παιδιῶν καί ἐνηλίκων κ.ο.κ.

Ἡ *ἀνεκτικότητα* πού σημαίνει ὅτι «ἐπιτρέπεται σὲ ἄτομα νά ἐκφράσουν ἐλεύθερα τὰ προσωπικά τους αἰσθήματα καί τὶς ἐμπειρίες τους χωρὶς κίνδυνο νά παρεξηγηθοῦν καί νά ἐκπέ-

σουν τῆς ἐκτίμησής μας». Αὐτὸ θὰ σήμαινε πρακτικὰ ὅτι ὅλοι θὰ μπορούσαν μέσα σὲ κλίμα ἐλευθερίας νὰ ἔχουν γνώμη στὴ διαμόρφωση τῶν χώρων ἀλλὰ καὶ στὴ χρήση τους, ὅταν ἡ ἐλευθερία τους δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐλευθερία τοῦ ἄλλου. Οἱ χώροι μπορούν νὰ χρησιμοποιοῦνται πολὺτροπα.

Ὁ σεβασμὸς ποὺ εἶναι ἕνας σεβασμὸς τοῦ ἄλλου ἄνευ ὄρων καὶ στηρίζεται στὴ μοναδικότητά του. Κι αὐτὸς ὁ ἕνας πρέπει νὰ γίνῃ σεβαστὸς χωρὶς διακρίσεις στὶς ἐπιθυμίες του καὶ σ' ὅ,τι τὸν ἐνοχλεῖ. Συνήθως ὁ ἕνας καταπιέζεται καὶ συνήθως ὅποιος τολμᾷ νὰ διαμαρτυρηθεῖ. Πάρτε γιὰ παράδειγμα τὶς ὥρες κοινῆς ἡσυχίας, νυκτερινὰ κέντρα ποὺ ὑπερβαίνουν ὥρα-ρια καὶ κανονισμοὺς, ἀρχὲς ἀνίσχυρες νὰ ἐπιβάλλουν τὴν τάξη ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς ποὺ ἐνοχλεῖται, ἐνῶ ἄλλοι ὑπομένουν σιωπηλὰ τὴ δικτατορία τῶν ὀλίγων.

Ἡ στάση αὐτὴ τοῦ σεβασμοῦ ἀναφέρεται στὴν παραδοχὴ τοῦ ἄλλου στὸ σύνολό του, ὅπως ὑπάρχει αὐτὸς ἐδῶ καὶ τώρα. Ὅχι μόνο γιὰτὶ ὡς πολίτης ἔχει δικαιώματα βάσει τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν Νόμων, ἀλλὰ γιὰτὶ παραδεχόμαστε καὶ ἀνάγκες του ποὺ ὁ νόμος ἴσως δὲν προβλέπει καὶ διευθετοῦμε γι' αὐτὸν μὴ ὅσα στὸν κοινὸν χωρὸ ζωῆς γιὰ νὰ ζήσει κι αὐτὸς ἐπὶ τέλους εἴτε στὸν ἰδιωτικὸ του χωρὸ, μὴ ἐμ-ποδιζόμενος ἀπὸ τὸ δημόσιο, εἴτε στὸν δημόσιο ὅταν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διαφύγει καὶ νὰ πάρει κάποιον ἀέρα ὅταν μέσα ὁ ἀέρας γίνεταί πνιγηρὸς καὶ ἀσφυκτιᾷ. Δὲν χρειάζεται καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς νὰ εἶναι ἐπὶ τὰ αὐτὰ!

Σύζευξη κλεισιοφιλίας καὶ ἀγοραφιλίας

Μήπως ὅμως μιλάμε γιὰ πράγματα οὐτοπικὰ ποὺ δὲν μπορούν νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ; Γιατὶ ὅμως νὰ εἶναι οὐτοπικὰ; Γιατὶ νὰ μὴν παραδε-χτοῦμε ὅτι μπορούμε νὰ ἐν-τοπίσουμε αὐ-τοὺς τοὺς χώρους ζωῆς; Ὁ ἄνθρωπος ποτε ἀναδραστικὰ, ἔχοντας κατανοήσει τὴν ψυχολογικὴ σημασία τῶν χώρων ζωῆς γιὰ τὴν ψυχικὴ του ἀλλὰ καὶ τὴ σωματικὴ του ὑγεία, νὰ ἀντιδράσει στὰ ἐρεθίσματα ποὺ παίρνει καὶ νὰ θερα-πεύσει τὸ κακὸ ποὺ ἔχει κάνει. «Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται» ὅπως ὑποστήριξε ἡ παλιὰ θεραπευτικὴ ἀρχή. Χρειάζεται βέβαια νὰ υιοθετήσουμε κάποιες ἀρχὲς καὶ κάποια ἀξιώματα. Οἱ στάσεις ζωῆς ποὺ μόλις ἀναφέραμε καὶ τὶς ὁποῖες προσπαθήσαμε νὰ προσαρμόσουμε ἐφαρμόζοντάς τες στὸν χωρὸν ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, μπορούν νὰ μᾶς βοηθήσουν στὴν οἰκοδόμησι ἐνὸς κλίματος ἐμπιστοσύνης καὶ μᾶς ἀλλαγῆς νοοτροπίας.

- Θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι στὸ μέτρο ποὺ νοι-ζόμαστε γιὰ τὴ ζωὴ φροντίζουμε καὶ γιὰ τοὺς χώρους τῆς.
- Στὸ μέτρο ποὺ ἀγαποῦμε τὸν ἑαυτὸν μᾶς ἀγαποῦμε καὶ τοὺς χώρους μέσα στοὺς ὁποίους ζεῖ.

- Στὸ μέτρο ποὺ ἀγαποῦμε τὸν ἄλλο καὶ τοὺς ἄλλους καὶ μάλιστα ὡς σεαυτὸν, δηλαδή χωρὶς νὰ τὸν ἢ τοὺς ξεχωρί-ζουμε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μᾶς, ἀγαποῦμε καὶ τοὺς χώρους μέσα στοὺς ὁποίους ζοῦν καὶ τοὺς ὑποδεχόμαστε.

Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ γλώσσα ἀγαπάω ἐπὶ προσώπων σημαίνει ὑποδέχομαι, περιποιοῦμαι κάποιον. Ἐδῶ συναντάται ἡ κοινὴ μᾶς παράδοσις, ἡ ἐλληνικὴ καὶ χρι-στιανικὴ, μὲ τὴν ψυχολογικὴ. Βάσει τῆς τελευταίας προσπαθή-σαμε, ὅσο βέβαια μᾶς ἐπέτρεπε ὁ χρόνος, νὰ διαφωτίσουμε ἀπὸ ψυχολογικῆς πλευρᾶς τὸν ρόλο τῶν χώρων ζωῆς στὴ ζωὴ μᾶς, ἐπιχειρώντας συνάμα κάποιες τομὲς στὶς συμπεριφορὲς τοῦ νεο-ἐλληνα. Θὰ μπορούσαμε ἀραγε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι ὁ νεοέλλη-νας χαρακτηρίζεται στὴ διαγωγὴ του ὡς πρὸς τοὺς χώρους ζωῆς ἀπὸ μὴ κλεισιοφιλία (προτίμησις καὶ φροντίδα τοῦ ἰδιωτικοῦ) καὶ μὴ ἀγοραφοβία (ἀποστρέφω καὶ περιφρόνησις τοῦ δημοσίου); Παίζοντας μὲ τὶς γνωστὲς ψυχικὲς καταστάσεις τῆς κλει-σιοφοβίας καὶ τῆς ἀγοραφοβίας θὰ ἀποτολμούσαμε νὰ ὑποστη-ρίξουμε ὅτι ἡ ἀγωγή ψυχικῆς ὑγείας θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσει σὲ μὴ σύζευξη κλεισιοφιλίας καὶ ἀγοραφιλίας, ἡ ἀγάπη ἄλλω-στε ἔξω βάλλει τὸν φόβον καὶ σύμφωνα μὲ τὴν γνωστὴ ρῆσιν τοῦ Εὐαγγελίου «ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κά-κεινα μὴ ἀφιέναι» (Ματθαίου κγ' 23: αὐτὰ ἔπρεπε νὰ κάνετε χωρὶς νὰ παραμελήσετε καὶ ἐκεῖνα). Ἰδιωτικοὶ καὶ δημόσιοι χώ-ροι ζωῆς νὰ τύχουν τῆς ἴδιας φροντί-δας γιὰ νὰ δώσουν ζωὴ στοὺς ἀνθρώ-πους καὶ μὲ τὸ παραπάνω.

